

Sygn. akt IV CSK 276/13

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Maria Szulc

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu
Skarbowego w T.

przy uczestnictwie E. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T.

o wpis hipoteki przymusowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 lutego 2014 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w T.

z dnia 9 stycznia 2013 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 października 2012 r. Sąd Rejonowy w B. oddalił wniosek Skarbu Państwa - Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w T. o wpis hipoteki przymusowej w księdze wieczystej nieruchomości stanowiącej własność uczestnika – E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w T. Przyczyną odmowy było przedłożenie przez wnioskodawcę uwierzytelnionego przez ten organ odpisu administracyjnego tytułu wykonawczego, który Sąd pierwszej instancji uznał za dokument nie mogący stanowić podstawy wpisu wyjaśniając, że podstawą wpisu hipoteki przymusowej może być jedynie oryginał tytułu wykonawczego.

Apelację wnioskodawcy od tego postanowienia Sąd Okręgowy w T. oddalił postanowieniem z dnia 9 stycznia 2013 r. W uzasadnieniu podzielił stanowisko Sądu Rejonowego i powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2005 r. (III CZP 101/05, OSNC 2006/11/180), uznając zawartą w niej argumentację odnoszącą się do niemożności zastąpienia sądowego tytułu wykonawczego jego poświadczonym notarialnie odpisem za aktualną również w wypadku administracyjnych tytułów wykonawczych i utrwaloną w orzecznictwie. Stwierdził ponadto, że niewprowadzenie w postępowaniu administracyjnym przepisów prawnych pozwalających na wystawienie dalszych administracyjnych tytułów wykonawczych nie stanowi wystarczającej podstawy do obniżenia wymagań stawianych tytułowi wykonawczemu jako podstawie wpisu hipoteki przymusowej. Za niedopuszczalne uznał też zastosowanie art. 244 § 1 i art. 250 § 1 k.p.c., ponieważ sprzeciwia się temu wyczerpujące uregulowanie formy dokumentów składanych z wnioskiem o wpisanie hipoteki przymusowej w art. 626² § 3 k.p.c.

Wnioskodawca zaskarżył postanowienie Sądu Okręgowego skargą kasacyjną opartą na podstawie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Zarzucił naruszenie art. 626² § 3 k.p.c. w zw. z art. 250 § 1 zd. 1, z art. 244 § 1, z art. 13 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c., a także w zw. z art. 35 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz.U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) oraz art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn.: Dz.U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1361 ze zm.), które mogło jego zdaniem mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

We wnioskach domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania i zasądzenia od uczestnika kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym na rzecz Prokuratury Generalnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 109 ust. 1 u.k.w.h., wierzyciel, którego wierzytelność jest stwierdzona tytułem wykonawczym, określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika (hipoteka przymusowa). Na gruncie tego przepisu powstała wątpliwość, czy podstawę wpisu może stanowić wyłącznie oryginał sądowego tytułu wykonawczego, czy również jego odpis notarialnie poświadczony za zgodność z oryginałem. Rozstrzygając tę kwestię w uchwale z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 101/05, Sąd Najwyższy uznał, że podstawę wpisu hipoteki przymusowej może stanowić tylko oryginał tytułu wykonawczego, wypowiadając się w sprawie, w której strona przedstawiła notarialnie potwierdzony za zgodność z oryginałem odpis sądowego tytułu wykonawczego. Sąd Najwyższy stwierdził, że ustawodawca w art. 109 ust. 1 u.k.w.h. odwołał się do definicji tytułu wykonawczego zawartej w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, przede wszystkim do art. 776, zgodnie z którym tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Wymagania te spełnia jedynie oryginał tytułu wykonawczego. Wynika to nie tylko z przepisów kodeksu postępowania cywilnego, w których zawsze jest mowa o tytule wykonawczym, a nie o jakiegokolwiek jego wtórnej postaci, ale także z przepisów określających szczególny sposób uzyskiwania dalszych tytułów wykonawczych (art. 793 k.p.c.) oraz tytułu wykonawczego w miejsce utraconego (art. 794 k.p.c.). Również w art. 626² § 3 k.p.c. wskazano, że do wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej należy dołączyć dokumenty stanowiące podstawę wpisu, a nie ich odpisy. Natomiast w przypadkach, w których ustawodawca dopuścił możliwość posłużenia się odpisem dokumentu, zostało to wyraźnie stwierdzone (art. 89 § 1, art. 250 § 1, art. 484 § 4 k.p.c.). Dokonanie wpisu na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, dopuszcza art. 31 u.k.w.h., ale z zastrzeżeniem, że przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu. W odniesieniu do

tytułu wykonawczego stanowiącego podstawę wpisu hipoteki przymusowej takim przepisem szczególnym jest art. 109 u.k.w.h. Przeszkody, które może napotkać wierzyciel prowadzący egzekucje przeciwko kilku dłużnikom albo z kilku części składowych majątku tego samego dłużnika, mogą być usunięte przez uzyskanie dalszych tytułów wykonawczych.

Z kolei w postanowieniu z dnia 16 maja 2013 r. (IV CSK 637/12, nie publ. poza bazą Lex nr 1365721) rozważany był problem występujący także w niniejszej sprawie - czy stanowisko wyrażone w uchwale III CZP 101/05 można odnieść także do administracyjnego tytułu wykonawczego. Sąd Najwyższy wskazał w uzasadnieniu tego postanowienia, że nie wszystkie argumenty mogą zostać wykorzystane przy ocenie, czy wpis takiej hipoteki może zostać dokonany wyłącznie w oparciu o oryginał administracyjnego tytuł wykonawczego.

W myśl art. 34 § 1 Ordynacji podatkowej, Skarbowi Państwa i jednostce samorządu terytorialnego przysługuje hipoteka na wszystkich nieruchomościach podatnika, płatnika, inkasenta, następcy prawnego lub osób trzecich z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w sposób przewidziany w art. 21 § 1 pkt 2, a także z tytułu zaległości podatkowych w podatkach stanowiących ich dochód oraz odsetek za zwłokę od tych zaległości, zwana dalej "hipoteką przymusową". Stosownie zaś do art. 35 § 1 i § 2 pkt 2 tej regulacji, hipoteka przymusowa powstaje przez dokonanie wpisu do księgi wieczystej na podstawie tytułu wykonawczego. Nie ulega wątpliwości, że w tym ostatnim unormowaniu chodzi o tytuł wykonawczy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, która nie definiuje pojęcia "tytuł wykonawczy"; wskazuje jedynie jego elementy konstrukcyjne (art. 27).

W orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego przyjmuje się, że podstawę egzekucji administracyjnej może stanowić tylko oryginał tytułu wykonawczego (zob. wyrok z dnia 11 stycznia 2007 r., II OSK 146/06, niepubl.). Wniosek o wpis hipoteki przymusowej na podstawie art. 35 § 1 i § 2 pkt 2 w związku z art. 34 § 1 Ordynacji podatkowej nie zmierza jednak do wszczęcia egzekucji, lecz zabezpieczenia zobowiązań podatkowych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 stycznia 2005 r., IV CK 427/04, niepubl.; z dnia

23 czerwca 2005 r., II CK 92/05, niepubl.; z dnia 5 października 2011 r., IV CSK 606/10, niepubl. i z dnia 12 października 2012 r. IV CSK 104/12, niepubl.). Uznanie, że podstawę wpisu tej hipoteki może stanowić wyłącznie oryginał administracyjnego tytułu wykonawczego, prowadziłoby do ograniczenia wierzyciela w korzystaniu z przysługujących mu uprawnień w celu uzyskania zaspokojenia. Wierzyciel byłby zmuszony dokonać wyboru, czy prowadzić egzekucję, czy też uzyskać zabezpieczenie przez wpis hipoteki; mógłby również napotkać trudności w uzyskaniu wpisu hipoteki na kilku nieruchomościach dłużnika, ponieważ ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji - w przeciwieństwie do rozwiązania przyjętego w egzekucji sądowej - nie przewiduje możliwości wystawiania dalszych tytułów wykonawczych; dopuszcza natomiast posługiwanie się - w określonych sytuacjach - odpisem tytułu wykonawczego (art. 26 § 5 i 6, art. 31 § 1, art. 32). W przypadku zatem wpisu hipoteki przymusowej przewidzianej w art. 35 § 1 i § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej trudno odwoływać się do argumentu, że w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji mowa jest tylko o jednej postaci administracyjnego tytułu wykonawczego (oryginał). Skoro wymieniony przepis nie precyzuje postaci administracyjnego tytułu wykonawczego, mogącego stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej, to w jej określeniu pomóc może art. 31 ust. 1 u.k.w.h. Przepis ten wskazuje niezbędne minimalne wymagania formalne w postępowaniu wieczystoksięgowym, obowiązujące przy dokonywaniu wpisów i przyjmuje jako zasadę notarialne potwierdzenie podpisu. Nie odnosi się ona jednak - poza orzeczeniami sądowymi stanowiącymi podstawę wpisu - do dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c. (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 marca 2005 r., III CK 132/04, niepubl.; z dnia 17 listopada 2011 r., IV CSK 74/11, niepubl. oraz z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 251/11, niepubl.). Zgodnie bowiem z art. 250 § 1 k.p.c., jeżeli dokument znajduje się w aktach organu, o którym mowa w art. 244 § 1, wystarczy przedstawić urzędowo poświadczony przez ten organ odpis dokumentu. W konsekwencji można przyjąć, że urzędowo poświadczony odpis administracyjnego tytułu wykonawczego może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej w księdze wieczystej. Akceptując stanowisko zaprezentowane w powołanym orzeczeniu, Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku

z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w T. do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ k.p.c.).

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 398²¹, art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.